

و در سه فقره اولی فرد آفرد اخذرای و با اکثریت تصویب گردید .

کن در فقره چهارم آقایان مدرس حاج آقا و حاج شیخ اسدالله را بواسطه اینکه رای در این موقع دور نیست اسباب تزلزل هیئت وزراء بشود عقیده این بود که اخذ رای موکول ببعد شود - آقایان حاج شیخ محمد حسن و حاج عزالممالک اظهار داشتند نظامنامه داخلی اجازه نمیدهد اعتبار نامه نمایندگان در حال توقیف و تعطیل باشد البته آقایان وزراء حق خواهند داشت پس از تصویب نمایندگی ایشان از نمایندگی ملت مستعفی شده و بمقام وزارت باقی باشند بر حسب تصویب مجلس مذاکرات در این موقع ختم و دو فقره پیشنهاد آقایان مدرس و حاج شیخ اسدالله رای گرفته شد پیشنهاد آقای مدرس که مشعر بود بر اینکه اخذ رای در نمایندگی آقایان وزراء بماند به بعد از رسیدگی با اعتبارنامه های نمایندگان حاضر رد شده و پیشنهاد آقای شیخ اسدالله که تقاضا مینمود رای در این خصوص بماند به بعد از تصویب اعتبارنامه های سه ربع و کلای حاضر تصویب شد .

آقای حاج شیخ اسدالله راپورت شعبه پنجم را راجع بنمایندگی آقای حاج سید رضا فیروز آبادی قرائت نموده با اکثریت تصویب شد در این موقع شروع بمذاکره در اعتبارنامه هائی که در جلسه قبل مغالفت شده بود گردیده و آقای مدرس در خصوص راپورتهای شعبه اول راجع به آقایان حاج میرزا حسین خان و حاج سید اسدالله و سلیمان میرزا نمایندگان اصفهان اظهار داشتند اهالی بلوک جی و کلارج مشککی بودمانند که اعلان انتخابات بانها داد نشده و انجمن جزء هم در آن بلوک تشکیل نشده و این ترتیب مخالف قانون است - آقا حاج عزالممالک مخبر جواب دادند بواسطه قرب مسافت بلوک مزبوره بشهر انجمن نظارت مرکزی تشکیل انجمن جزء را در آن بلوک لازم ندانسته لکن بتمام بلوک اعلان انتخابات ارسال شده چنانچه همه از اهالی همین بلوک بمرکز حاضر شده و در انتخابات شرکت نموده اند در اینصورت شکایت متشکین خالی از واقعیت بوده در انتخابات اصفهان رعایت تمام نکات قانونی شده است - بالاخره بنمایندگی آقایان حاج سید اسدالله سلیمان میرزا و حاج میرزا حسین خان یک یک اخذ رای شده نمایندگی ایشان تصویب گردید و نیز در باب راپورتهای شعبه اول راجع بنمایندگان مازندران آقای مدرس اظهار نمودند بعضی شکایات از آمل و نور رسیده که شعبه در راپورت خود متعرض بان شکایات نشده و نیز جوابی بر آن شکایات نداده اند که نمایندگان از روی بصیرت رای دهند آقایان مخبر و ناصر الاسلام گفتند اولاً بعضی از شکایات بهیچوجه قانونی نبود و بعضی دیگر هم از داوطلبان وکالت است که بنا بر نظریات شخصی شاکی هستند و الا صورت مجلس و راپورت مأمور وزارت داخله دلیل بر صحت جریان انتخابات مازندران بوده و این شکایات بهیچوجه وارد نیست بالاخره برای کافی بودن مذاکره اخذ رای شده با اکثریت تصویب شد پس از آن در خصوص آقایان هدالممالک - نظام السلطان و منتصر السلطان رای گرفته نمایندگی ایشان تصویب گردید

آقایان حاج شیخ اسدالله و حاج آقا در باب راپورت شعبه اول راجع بنمایندگی آقای شیخ محمد جواد اظهار مینمودند ایشان از حیث آراء تالی نجد السلطنه بوده و ایالت خراسان تاریخ استعفای نجد السلطنه را از معاونت بطور اختلاف راپورت میدهند و چنانچه استعفای نجد السلطنه قبل از شروع بانتخابات بوده نمیتوان انتصاب ایشان را رد نمود بهلاوه آقای حاج آقا را عقیده این بود که شروع بانتخابات موقعی است که شروع به تسلیم تعرفه ها باهالی می شود .

آقایان مخبر و محمد هاشم میرزا اظهار می نمودند بموجب راپورتی که ایالت خراسان داده استعفای ایشان در نهم رجب رسیده در صورتیکه دوم شهر مزبور شروع بتسلیم تعرفه شده است فقط تاریخ استعفا نامه ایشان قره رجب بوده بهلاوه شروع بانتخابات موقعی است که اعلان انتخابات منتشر می شود بالاخره مذاکره در این خصوص بتصویب مجلس ختم گردید . و در باب آقای شیخ محمد جواد اخذ رای شده نمایندگی ایشان تصویب شد .

در این وقت اجازه تنفس داده شده پس از بیست دقیقه جلسه تشکیل و در خصوص راپورت شعبه دوم راجع بنمایندگی آقای مبین السلطنه اخذ رای و با اکثریت تصویب گردید .

آقای حاج آقا در باب راپورت واصله از شعبه سیم راجع به آقای سید فاضل نماینده شاهرود مخالف بوده و اظهار نمودند یکی از شرایط منتخبین معروفیت محلی است و بموجب شکایاتی که رسیده ایشان این شرط را فاقد بوده اند

آقای سردار سعید مخبر شعبه و ناصر الاسلام اظهار داشتند قانون برای معروفیت حدی معین نکرده اند و معزی الیه در سنوات قبل بخراسان مسافرت نموده و با اغلب طبقات علماء و تجار و اعیان ملاقات نموده و بواسطه معروفیتی که داشته اند از طرف اهالی انتخاب شده اند در خصوص نمایندگی ایشان نیز اخذ رای شده با اکثریت تصویب پس از آن در خصوص آقای دکتر اسمعیل خان اخذ رای شده نمایندگی ایشان نیز تصویب گردید - آقای مدرس تقاضا نمودند جلسه ختم شود با اکثریت رد شد .

در باب راپورت شعبه پنجم راجع بنمایندگی آقای حاج عزالممالک آقای مدرس اینطور اظهار عقیده نمودند که دلیل بر صحت جریان انتخابات در هر نقطه تصدیق انجمن نظارت و حکومت است و در مورد انتخابات کرمانشاهان هم حکومت هم انجمن نظارت از سوه جریان انتخابات شکی بوده اند

آقایان منتصر السلطان و حاج شیخ اسدالله مخبر شعبه اظهار داشتند اولاً تلگرافات حکومت مبنی بر شکایت نبوده و درخواست مفتش نموده اند و انجمن نظارت هم قبل از تسلیم تعرفه نهایت رضایت را از حسن جریان انتخابات داشته و نظر باینکه انتخابات کرمانشاهان از نقطه نظر احزاب سیاسی اجراء میشده و بعضی از اعضاء انجمن خود داوطلبان وکالت بوده اند و در ضمن استخراج آراء اکثریت را با حزب مخالف دیده و بنای شکایت را گذاشته اند علیهذا این قبیل شکایات مأخذی ندارد بالاخره در خصوص آقایان حاج عزالممالک - آقای سید حسین کزازی - حاج میرزا حسین و مرآت السلطان و نیز

درباره آقا شیخ محمد حسین نماینده گلپایگان و خونسار اخذ رای شده و نمایندگی ایشان تصویب گردید آقای رئیس جلسه آینه را بروز یکشنبه ۲۴ سه ساعت قبل از غروب تعیین و یکساعت از شب گذشته مجلس ختم گردید .

جلسه (۴)

صورت مجلس روز یکشنبه ۲۴

شهر صفر المظفر ۱۳۲۷

مجلس تقریباً سه ساعت بفرود در تحت ریاست آقای مومن الملک تشکیل و صورت مجلس روز چهارشنبه نوزدهم قرائت شد

رئیس - در صورت مجلس اعتراضی هست ؟

آقای محمد هاشم میرزا فرمایشی بود ؟

محمد هاشم میرزا - خیر عرضی نداشتم
رئیس - آقای مدرس ملاحظاتی داشتند ؟
مدرس - بلی آن که من تقاضا کردم که جلسه ختم شود بطور مطلق نگفته بودم عرض کردم چون شب در بین است جلسه ختم شود .

رئیس - دیگر غیر از این ملاحظاتی نیست ؟

بسیار خوب این مسئله هم اضافه میشود صورت اعتبار نامه هائی که برای امروز حاضر است راجع با آقای حاجی آقا آقای مشار السلطنه آقای سردار معظم آقای آقا سید امان الله آقای میرزا قاسم خان و آقای ممدل الدوله است اعتبارنامه آقای حاجی آقا را گفته اند بعد از تنفس داده میشود عجالاً شروع میکنیم به اعتبارنامه هائی که مخالف ندارند حالا راپورتی که راجع با آقای مشار السلطنه است قرائت میشود

(آقای سلیمان میرزا مخبر شعبه چهارم راپورت شعبه چهارم را راجع بنمایندگی آقای مشار السلطنه بمضمون ذیل قرائت نمودند

راجع بانتخاب آقای مشار السلطنه شعبه چهارم با دقت نظر رسیدگی نمود صورت مجلس انجمن نظارت مرکزی طهران و اعتبار نامه ایشان موافق مواد قانون انتخابات است و چون آقای احتشام السلطنه کما کثرتشان مقدم بر آقای مشار السلطنه بوده مطابق مضمون تلگراف خودشان بوزارت جلیله خارجه که عبارت آن عیناً مندرج است (برای رفع محظورات از قبول وکالت با کمال تأسف ممد راست محمود) از قبول نمایندگی استمفاد داده اند مطابق ماده ۴۳ قانون انتخابات آقای مشار السلطنه نسبتاً اکثریت داشته اند انجمن نظارت مرکزی طهران اعتبارنامه بایشان داده و بهیچوجه شکایتی هم راجع بانتخاب ایشان نرسیده است و با اکثریت دوهزار و هشتصد و یازده رای از هفده هزار و هشتاد رای منتخب شده اند فقط چیزیکه در شعبه موضوع بحث گردیده این بود که انجمن نظارت طهران در صورت مجلس آقای احتشام السلطنه را جزو دوازده نفر نمایندگان محترم طهران نوشته و پس از انحلال انجمن نظار اعتبار نامه به آقای مشار السلطنه داده شعبه چهارم بدو جهت این ترتیب را صحیح و تصویب نموده اولاً قانون انتخابات در این موضوع ساکت است ثانیاً بر فرض قبل از اتمام صورت مجلس انتخابات و انحلال انجمن نظارت تلگراف استعفای آقای احتشام السلطنه می رسید مطابق قانون انتخابات آقای مشار السلطنه منتخب بودند حالا هم که پس از اتمام صورت مجلس و انحلال انجمن نظار آقای احتشام السلطنه استمفا

داده اند چون قبل از قبول اعتبار نامه بوده نقض انتخاب آقای مشار السلطنه وارد نمی آید لهذا شعبه چهارم در جلسه چهارم شهر صفر المظفر با اتفاق آراء صحت نمایندگی و انتخاب ایشان را تصدیق نمود مغرب شعبه چهارم سلیمان ابن محسن

رئیس - راجع بانقلاب آقای مشار السلطنه مخالفی هست؟ (اظهار نشد) رأی میگیریم بنمایندگی ایشان آقایانی که تصویب میکنند قیام نمایند عده سکری قیام نموده و نمایندگی ایشان تصویب شد

آقای سردار سعید مغرب شعبه سوم رایورث شعبه مزبور را راجع بنمایندگی آقای معدل الدوله بمضمون ذیل قرائت نمودند

تاریخ ۲۷ محرم شعبه سوم در تحت ریاست آقای ناصر الاسلام متعقد و با اعتبار نامه و صورت مجلس سیستم راجع بنمایندگی آقای معدل الدوله رسیدگی شد از ترتیب انتخابات هیچ شکایتی از هیچ بابت نبود فقط چیزی که نظر شعبه را جلب کرد مدت اعلان و دادن تعرفه و اخذ رأی بود که در نوشتن نتوانسته بودند از یکدیگر کاملاً تفکیک نمایند هر چند کلیه مدت از روز اعلان تا زمان استخراج مکلفی می نمود ولی شعبه لازم دارد با تحقیق تلگرافی از محل تحصیل اطلاعی نماید

در تاریخ ۱۹ محرم تلگرافی از شوکت الملك حاکم سیستان بانجنم نظارت رسیده که تاریخ انتشار اعلان انتخابات را روز ۱۵ شعبان معین کرده مدت دادن تعرفه را ۲۲ روز از ۱۸ شعبان تا ۸ رمضان معلوم نموده و از ۸ تا ۱۰ را برای اخذ آراء اظهار داشته است پس از رسیدن این تلگراف که رفع شبهه از شعبه سوم نمود شعبه صحت انتخاب آقای معدل الدوله را که با اکثریت ۴۷۵ رأی از ۷۴۲ رأی رأی دهندگان انتخاب شده بودند با اتفاق آراء در جلسه ۲۳ محرم رأی گرفته و تصدیق شد مغرب شعبه سوم - یار محمد افشار

رئیس - در باب این انتخاب معارضی نیست؟ (معارضی نبود) رأی میگیریم بسو کالت ایشان آقایانی که وکالت آقای معدل الدوله را تصویب میکنند قیام نمایند (عده کثیری قیام و نمایندگی ایشان تصویب شد)

۱ - فقط از حوزه شهریار شکایت میکنند که در بعضی از قراء اعلان انتخاب نشده است

ج - اغلب این شکایات بخصوص در جریان انتخاب و در موقعی است که همان شکایات حاکی از اطلاع است مثلاً در همین اوراق از تشکیل انجمنها شکایت کرده اند و این اولین اقدام انتخابی است و بالطبع مطلعین بتشکیل انجمنها از اوقات لازم که در یک اعلان ممکن الدرج است اطلاع داشته اند وحتی میگویند رفتم تعرفه بگیریم با اینکه داشتند از دادن بپاها امتناع کردند و تغییر میدادند این مسئله با آنکه میگویند اطلاع نداشتیم منافی است و اینکه بالاخره در حوزه های انتخابیه ساوجبلاغ شهریار اشتهار و برغان قریب دهمزار تعرفه داده شده است بغوی مینماید که کاملاً تشهیر که نتیجه اعلان است بعمل آمده

۲ - اظهار میکنند که حکومت گفته است باید میرزا قاسم خانرا انتخاب نماید و این مسئله بسند و دلیلی اثبات نشد و صرف ادعا بود

۳ - مدعی هستند که حکومت خودش تعیین نظر مرکز را نموده است

ج - معلوم است غیر حکومت که نباید در تعیین نظر مداخله نماید در صورتیکه در آنوقت انجمن ولایتی در ساوجبلاغ وغیره وجود نداشته است

۴ - میگویند وقتی را که برای گرفتن تعرفه رفتم گفتند تمام شده است

ج - این اظهار خود بنفشه جواب است بملاوه خود حکومت هم رایورث تمام تعرفه رایورث داخله داده و اظهار کرده بود که مجدداً تهیه نموده است و معلوم نبود که درجه موقع این اشخاص برای اخذ تعرفه رفته اند

۵ - تعرفه را با تعیین خود میدادند و بپاها نمی دادند

ج - این اعتراض با اینکه میگویند وقتی گرفتیم اعلان تمام تعرفه را داده بودند متناقض است و انگی از دقت در صورت مجلس و رایورث استخراج آراء معلوم میشود که انارک شهریار (۱۸۵۲) رأی کلیه بوده که ۷۲۶ رأی از آنها باسم میرزا قاسمخان و ۵۶۱ رأی بمد از میرزا قاسم خان متعلق بهاجای مشاورالوزاره بوده است و مابقی باسم سایر کاندیداها پس محقق میشود که غیر از رأی دهندگان باسم میرزا قاسم خان عده زیادی هم بوده اند که با کمال آزادی بدیگران رأی داده اند

اینکه یک نفر از نظار سواد خواندن نداشته باشند از اموری نیست که روح انتخاب را متزلزل نموده و اساس مزاحم باشد عده آراء میرزا قاسم خان در چهار حوزه انتخابیه از اینقرار است : ساوجبلاغ (۴۲۴۴) استشهد (۷۸۷) شهریار (۷۲۶) برغان (۶۵۲) لهذا در این جلسه انتخاب میرزا قاسم خان با (۶۴۰۹) رأی بنمایندگی ساوجبلاغ و غیره با اکثریت (۹) رأی (۱۰) رأی تصدیق شد و اخیراً از طرف ریاست محترم مجلس اخطار شد که شاکیان را چنانچه متقاضی دانید بشعبه احضار و اظهارات آنها را بشنویید آقای آقا سید جعفر و دودنفر دیگر در شعبه حاضر و در خانه اظهارات خود گفتند که زائد بر آنچه سابقاً وسیله عرائض و لاحقاً در وره چایی منتشر گفته ایم اعتراض نداریم و از اینراه بر معلومات شعبه چیزی نیفزوده و تصدیق سابقه را متزلزل نساخت مغرب شعبه سوم (یار محمد افشار)

رئیس - راجع باین انتخاب مخالفی هست؟ (بعضی گفته اند خیر) رأی میگیریم بسو کالت ایشان آقایانی که تصویب میکنند قیام نمایند (عده کثیری قیام نمودند و آقای رئیس نمایندگی ایشان را اعلام کردند)

رئیس - دیگر رایورثی نیست که تقدیم مجلس شود بعضی اعتبارنامه هاست که صورت مجلس آنها از ولایات رسیده و بعضی دیگر هم در تحت نظر است عجباً ۵۷ فقره اعتبار نامه بود که تا حال حاضر شده بود بمجلس تقدیم شده بود بمجلس تقدیم شده و گذشت و موافق رأی که در جلسه گذشته داده شد راجع به آقایان وزراء باید رأی گرفته شود

آقای سید اسدالله چهار سوقی - رایورث آقای سیدامان الله مانده است

آقای رئیس - بلی صحیح است - آقای سردار معظم

سردار معظم - بنده مغرب هستم

رئیس - آقای حاج عزالمالك راجع بانقلاب آقا سیدامان الله مخالفید؟

حاج عزالمالك - بلی

حاج عزالمالك - در این رایورث که شعبه دوم راجع باقا سید امان الله داده چند فقره شکایت از اهالی بهجهان مندرج است از جمله مجرم کردن مجرم کردن کوه کلویه شعبه میگوید که قرار شد از ایالت فارس توضیحات خواسته شود بواسطه اینکه تلگرافی که از بهجهان رسیده امضای آن مطابق با امضای اشخاصی که شکایت کرده بودند در شعبه قانع شده و توضیح نخواست بعقیده بنده یک همچو تلگرافی باعث نمیشود که شعبه قانع شود و در آن شکایت دقت نکنند و آن تلگراف سلب شکایات که سابق رسیده است نمی کنند در خود آن شکایات شرح میدهند که قادر بر اظهار مطلب خودمان نیستیم و با کمال نفوذ او هستیم که قادر بر اظهار مطلب خودمان نیستیم و با کمال ترس و بیم اظهارات خودمان را بر سر عرض میکنیم بعد تلگرافی می آید که عین تلگراف را من خود دیدم که نوشته بود ایالت فارس بما گفت که شکایت شما را فرستادیم بطهران فرضاً يك تلگرافی برسد

باسم معین التجار یا حسن یا حسین این را نمیشود و گفت نمونه افکار با عقاید اهالی اینجا است یا حقیقه دلیل این نمیشود که این امضای همان کسانی است که شکایت کرده اند برای اینکه تلگرافخانه مسئول نیست که تلگرافی که باسم حسین است بداند همان کسی است که قبلاً تلگراف کرده بود بنده این تلگراف که شعبه باعث بطلان آن شکایات قرار داده برای رفع آن شکایت کافی نمی دانم و همانطور که خود شعبه اظهار عقیده کرده باید از ایالت فارس اطلاعات و توضیحات مجددی از ترتیبات انتخاب بهجهان خواست تا مجلس بتواند نسبت به صحت نمایندگی آقای آقا سید امان الله رأی بدهد اما این چیزهایی بود که نسبت بر رایورث شعبه عرض شد اما آنچه که خود بنده تصور میکنم در ایران یعنی در صفحات عربستان که من خودم بودم بهجهان طوری است که روابطش نسبت به آنچه بیشتر است تا شیراز آن ترتیب کلانترها و آقاها نیکه در آنجا هستند بنده مسبوقم و نفوذ این کلانترها و آقاها بطوری است که هر کس را بخواهند انتخاب شود یا در هر عملی که آنها بخواهند کسی قادر بر مخالفت نیست - آنجا میگویند يك قسمت از بهجهان حق انتخاب دادند و يك قسمت دیگر را مجرم کردند و کلانتر آنجا گرفته حیس کردند بنده عرض میکنم اگر بآن محل هم حق انتخاب داده میشد آنوقت شکایتی میرسید چون این محل اکثریت داشت ما هیچ نمی توانستیم آن شکایات را تصدیق کنیم بله تشکیل انجمن جزء بنظر انجمن نظارت مرکزی و حکومت محل است ولی يك محل حق انتخاب بدهند و يك محل ندهند شعبه بطور میتوانست صحت انتخاب آن نماینده را تصدیق کند

آقای سردار معظم - بنده اجازه میخوام قبل از اینکه داخل در صحت و عدم صحت انتخابات بهجهان بشوم يك مقدمه عرض کنم و آن مقدمه این است که مجلس شورای ملی برای تصدیق اعتبارنامه هر يك از نمایندگان يك رأی مخصوصی بدهد ولو در آن انتخابات بهچوجه مخالفتی با قانون دیده نشود و در آنصورت باز هم منوط برای مجلس است و مجلس شورای ملی این رأی را که میدهد بعنوان هیئت حاکمه است وقتی که این نظر را تصدیق کردیم میتوانیم بگوئیم که این هیئت منصفه ممکن است مقتضیات هر مجلسی را در نظر داشته باشند و بر حسب مقتضیات آن محل رأی خود را بدهند و الا اگر همه جارا در حکم واحد تصور کنیم باید بگوئیم کلیه انتخاباتی که کلا و جزئاً موافق است با قانون صحیح است و اگر جزئی مخالفتی هم با قانون داشته باشد مخالفت جزئی از قانون غرض عین میکند اگر مجلس شورای ملی میل داشته باشد که نماینده بهجهان را در اینجا داشته باشد ام از اینکه آقای آقا سید امان الله باشد یا کسی دیگر باید تصدیق کنند که يك قدری مجلس آن جدیتی را که در اجرای جزئیات قوانین مثلاً در مرکز معمول میدارد در بهجهان هم آنرا نمیتوان معمول داشت و اگر مطلع از اوضاع آنجا هستند باید بگویند مجلس شورای ملی مجبور است که در این محل که اغلب از اهالی جادر نشین و ایلات هستند طبعاً يك مقداری عفو و اغماض زیاد تر باشد و بجزئیات کمتر بپردازند

حالا داخل در خود موضوع انتخاب میشویم اعتراض میکنند که محله قنوت و کوه کلویه را از حق انتخاب محروم کرده اند و حاکم اعمال نفوذ نموده است و نمیشود آن تلگرافاتی که مثلاً بامضاء معین التجار است برای تصدیق انتخابات بهجهان سند قرار داد بنده میگویم میتوان سند قرار داد چرا؟ اولاً این را باید تصدیق کنیم که وقتی يك شاکي شکایت خودش را پس گرفت آنوقت شبهه مدعی نیست که شاکي بتراشد که کسی متشکی شده است و شکایت کرده و بملاوه آن موادی که در شکایات بود غیر قابل اغماض بود پایه و مایه نداشت و اگر ما بخواهیم تردید بکنیم خود تلگراف را بگوئیم با مهر مجهولی به تلگرافخانه بهجهان داده باشند بنده عرض میکنم که ما مجبور هستیم که اسناد رسمی ادارات دولتی را بصحت بنسازیم و بگوئیم و اگر بگوئیم مهر مجهولی بوده آنوقت در همین اسنادی که وارد شده است باید این نظر را تصدیق کرد پس این دلیل نمیشود که بگوئیم يك معین التجار مصنوعی این شکایت را کرده است و شبهه مکلف نیست که يك معین التجار را اصلی و يك معین التجار را مراد مصنوعی فرض کنند میگویند که کلانتر محله قنوت را که یکی از محله های بهجهان است توقیف نموده و حکومت اعمال نفوذ کرده است و محله قنوت و کوه کلویه را از حق انتخاب محروم کرده اما داشتن نفوذ یعنی اعمال نفوذ حکومت البته حکومت آنجا خیلی مقتدر است و برای اینکه شعبه میتواند بطور قطع و یقین از اوضاع انتخاب بهجهان تحقیق کند وسیله نبود جز وسیله مراجعه با یالت فارس و شعبه برای حل مشکل خودش که بتواند بکنظر قطعی اتخاذ کند چه میکند مراجعه میکند با یالت فارس که شما از شاکي ها تحقیق کنید که شکایتشان صحیح است یا نیست در این ضمن چهار نفر از خود کسانی که شکایت کرده اند میگویند خبر نداریم و جداً از آن شکایت تکذیب میکنیم یعنی محرومیت محله قنوت و کلویه و اعمال نفوذ حکومت و بملاوه تمام مواد شکایات خود شانرا تکذیب میکنند در اینصورت شعبه چه تکلیفی دارد و قنوتیکه هردو سند رایلهوی هم گذاشت جز اینکه تصدیق نمایندگی بهجهان را بکنند تکلیف دیگری ندارد

آقای رئیس - آقای مدرس موافقتند؟

مدرس - بلی بنده موافقم

رئیس - آقای حاج آقا ناصر الاسلام بنده موافقتند

حاج عزالمالك - رأی بگیریید

ناصر الاسلام - بنده که اجازه خواستم موافقم ولی يك نظری دارم از حیث اطلاع و میخوام توضیح بدهم و برایورث بکنظر تنقید دارم و آن این است که کوه کلویه را به بهجهان افزوده اند از بهجهان مجزاست و ایشان نمی توانند

آقای رئیس - این توضیح نبود توضیح را خود مغرب باید بدهند - حالارای میگیریم بنمایندگی آقا سید امان الله آقایانی که موافقت قیام نمایند عده کثیری قیام نموده و نمایندگی ایشان تصویب شد حالا میبایست رأی بگیریم در باره ۳ نفر از آقایان وزراء آقای مدرس مخالفند؟

رئیس - خیر مانعی ندارد

حاج آقا - بنده نیز مجبورم همان بیایانی که در جلسه سابق عرض کردم يك مقدر مفصل تر امروز عرض میکنم تا بعد نظریه آقایان چه باشد بنده فقط يك مقدار از آقایان استماع میکنم که يك عطف نظری بخوانند رایورث راجع بانقلاب آقایانیکه در کابینه دوات هستند بفرمایند اگر جوابی در این زمینه میدهند تا يك اندازه مطابق عرایض بنده منطقی و حقیقتاً برهانی باشد بنده عرض میکنم بموجب قانون اگر اعتبارنامه کسانی که در هیئت دولت هستند که یکی از آنها آقای رئیس الوزراه است خوانده شود بالطبع بمذاق تصویب یکی از دوکار را باید بکنند یعنی باید یا از وکالت استعفا بدهند یا از وزارت بالطبع مجبورند و بنویسند ماطله در اقدام بیکی از این دوکار بنمایند طبیعی است که يك رئیس الوزراه و يك کابینه بقاش دائرمد از تمایلات اکثریت پارلمان است بمذاق آنکه این مطلب مسلم شد و يك دوره یا پارلمانی گذشته و این مطلب را قطع کردیم يك هیئتی که امروز مصدر کاراست و امروز اعتبارنامه های آنها از مجلس گذشت یا اینکه تمایلات اکثریت پارلمان هنوز معلوم نیست آنوقت رئیس الوزراه که یکی از افراد آن هیئت است البته يك صندلی ثابت را برای يك صندلی متغیر رفع بد نمیکند این مطلب خیلی خیلی واضح است که وقتی رفع بد نکرد و از وزارت استعفا داد کابینه منحل میشود آیا امروز در این موقع مجلس شورای ملی کابینه در نظر گرفته که این کابینه را در بحران بیندازد و با در نظر نگرفتن و اما این را حس میکنند که تزلزل کابینه برای امروز قاین مملکت چقدر مضرت است اگر این مطلب در آقایان و کلاه حس شده گمان میکنم هیچ موافق نباشد که کابینه در حال تزلزل و بحران بیفتد و ما باید کابینه را تا وقتیکه تمایلات مجلس معین نشده اهم از این که کابینه حاضر باشد یا کابینه دیگر پیرامون تزلزل کابینه نگردیم و ابتدا صحبتی از اعتبارنامه آقایان وزراء نکنیم بنده هیچ نمی توانم تصور کنم و فلسفه تعقیب از خواندن اعتبارنامه وزراء را نمیفهمم در جلسه گذشته فرمودند که خود رای دادن مجلس شورای ملی بوزیر مقتبس از اطمنان بوزیر است بنده خیلی تعجب کردم بواسطه این که رای دادن بصحت اعتبار نامه يك وزیر یا يك نفر دیگر هیچ ربطی با اعتماد سیاسی ندارد بگوئیم بواسطه این رأی که من داده ام اتکال و اعتماد دارم بتشکیل يك چنین کابینه و يك چنین وزیر در مجلس از هر یارتی و کبیل معین شده بصحت اعتبارنامه او رای میدهند ولی اگر از مجلس شورای ملی بیرسند که همین وکیل را که رای بصحت اعتبار نامه اش داده ام باید رای بوزارتش میدهند خواهند گفت خیر مثلاً با اینکه خود بنده رای داده ام اتکال و اعتماد ندارم باینکه این هیئت معین نیست با اینکه من رای بصحت اعتبار نامه آنها داده ام پس رای دادن بصحت اعتبارنامه ابتدا دلیل اعتماد بکابینه نمیشود

بنده در این زمینه که فرمودند نظامنامه اجازه نمیده تاخیر رسیدگی باعتبار نامه هارا بنده آن ماده را ندیده ام و خیلی ممنون میشدم اگر يك

ماده از يك قانون يا يك نظامنامه را برای بنده بخوانند تا بنده هم متذکر آن شده باشم بنده عرض میکنم ۳ نفر وزیر در جزو وکلای طهران هستند و هیچ اشکالی نمی بینم که پس از تصمیم مجلس راجع بیک کابینه و تعیین هیئت رئیسه دائمی ویس از آنکه مجلس نظریات خودش را راجع بیک کابینه معین نمود آنوقت در باره آقایان وزراء رای بدهند تصور نمیکند هیچ ماده در هیچ نظامنامه و قانونی باشد که بگوید چرا مجلس ده روز يك اعتبار نامه را تأخیر انداخت در صورتیکه خود آن منتخب اصرار بخواندن اعتبار نامه خود نداشت و تقاضا میکنم از مجلس شورای ملی که از نقطه نظر سیاست تصدیق کند که مناسب نباشد امروز يك کابینه ببحران آید.

رئیس - آقای آقا شیخ محمد حسن (نایبند گروس) - بلی در خصوص تأخیر تصویب اعتبار نامه آقایان وزراء عرض کردم اینقدر مناسبت داشت تا سه ربع از اعتبارنامهها تصویب شود و موقع تشکیل هیئت رئیسه باشد بعد از آنکه همچنین موقعی رسید چه بسا نظر بعضی نمایندگان در انتخاب هیئت رئیسه بعضی از آقایان وزراء است در اینصورت تعویق و تأخیر دلیلی ندارد و نه اینکه ما دلیلی آورده باشیم باعث بر تأخیر باشد اصلا دلیلی ندارد که بیش از این بگذاریم بماند میگویند اگر اعتبار نامههای ایشان تصویب شود اسباب تزلزل کابینه است در خصوص آنکه بعد از آنکه بنام انتخابات ایشان تصویب شود اسباب تزلزل که فرمودند فراهم میشود بکمیته طولی از تزلزل حتی الوقوع است امروزه نشده روز دیگر خواهد شد گفتند بعضی اشخاص نظر ایشان در خصوص کابینه و هیئت وزراء تا اکنون معین نگردیده يك ماه است از تشکیل مجلس میگردد بهاست از اول انتخابات کابینه را در نظر خودشان گرفته اند ما علی ایحال این جهات جهاتی نمیشود که انتخابات وزراء را بتأخیر بیاوریم و از مشغولیات خود باز مانده باشیم.

حاج شیخ اسدالله - در باب اعتبار نامه آقایان نمایندگان نه در نظامنامه داخلی نه در قانون انتخابات و نه در قانون اساسی مملکت هیچ ترتیب ورود بر رسیدگی اعتبار نامهها معین نکرده و قانون در این مورد ساکت است و بنا بر این راجع به اعتبارنامهها هیئت رئیسه می تواند يك اعتبارنامه را بگذارد تا اعتبار نامه تمام آقایان نمایندگان از مجلس گذشته آنوقت مطرح مذاکره قرار دهد این حق را بعقیده من هیئت رئیسه می تواند داشته باشد حالا در چنین موقعی که يك اندازه آقای حاجی آقا اشاره فرمودند گمان می کنم آقایان نمایندگان هم این مطلب را تصدیق داشته باشند که امروز يك چنین بحرانی در کابینه صلاح نیست باید هیئت دولت در اینموقع همیشه مشغول کار باشد بلی آقای آقا شیخ محمد حسن فرمودند يك ماه از مدت افتتاح مجلس می گذرد می توانستند يك ترتیبی بجهت کابینه بدهند بنده تصور می کنم این قسم نباشد زیرا تا وقتیکه اعتبار نامه آنها از مجلس بگذرد سمت رسمیتی ندارند بنده بعد از آن که رسمیتی نداشته باشم چه نظری در باب کابینه اتخاذ کنم بعد از اینکه اعتبار نامه را مجلس تصویب کرد رسمیت پیدا میکند آنوقت می توانم داخل در فکر و یکی و يك اساسی راجع بکابینه بشوم بنده عرض می کنم و آن روز هم

پیشنهاد کردم که سه ربع از اعتبارنامهها بگذرد آنوقت اعتبارنامه آقایان وزراء خوانده و رای گرفته شود نظرم بچه بود؟ از برای این بود که يك بحرانی در کابینه پیدا نشود آن پیشنهادی که آقای مدرس کردند در باب اینکه تمام اعتبارنامههای نمایندگان حاضره بگذرد رد شد اگر پیشنهاد آقای مدرس رد نشده بود من همان عقیده را داشتم ولی چون پیشنهاد ایشان رد شد بنده پیشنهاد کردم که اخذ رای در باب نمایندگی آقایان وزراء موقوف بگذشتن از اعتبارنامههای نمایندگان گذشته و موضوع پیشنهاد بنده منتهی شده حالا هم همان پیشنهاد را به هیئت رئیسه تقدیم کردم نظر آقایان راجع می کنم باینکه چهار یا پنجروز دیگر طول نمیکشد کهنه یا هیجده اعتبار نامه که باقی است و باید از مجلس بگذرد می گذرد در این رابطه این اعتبارنامه ها از مجلس گذشت نظریات آقایان در باب کابینه معلوم میشود و يك نظری در خصوص کابینه اتخاذ می کند و اگر نکرديم ديگر آنوقت فصولی است که خود بنده کرده ام بر دیگری بعضی نیست بنا بر این بیاناتی که سابق شده از این نقطه نظری که عرض کردم بحرانی در کابینه امروز صلاح نیست و اگر بحرانی در کابینه حاضره تولید شود و در اعتبارنامه آقایان وزراء امروز رای گرفته شود بنده يقين میدانم که جز آقای رئیس الوزراء که محل اعتماد عامه است باقی وزراء خودشان از مقام وزارت استعفا میدهند و داخل مجلس میشوند آنوقت قهر آبواسطه اینکه بعضی از وزراء از شغل خود کناره میکنند شاید بکمیته وزرائی باین زودی مهیا و در مد نظر آقای رئیس الوزراء نباشد و بحرانی کابینه طول بکشد باین عقیده است که بنده در این باب عرض میکنم که راجع به اعتبار نامه آقایان وزراء مذاکره شود و باشد تا باقی از این نمایندگان حاضره در مجلس اعتبارنامههاشان از رد و قبول بگذرد بنا بر این از آقایان تقاضا میکنم که این نظر را تصدیق فرموده و مخصوصاً به پیشنهاد بنده رای بدهند

رئیس - گویا مذاکرات کافی باشد چهار فقره پیشنهاد از طرف آقایان مدرس حاج شیخ اسدالله - حاج آقا و سردار معظم پیشنهاد شده قرائت میشود که هر يك از آقایان قانع شدند پیشنهاد خود را پس بگیرند.

مدرس - لاری لمن لا يطاع ولا قول لمن يتبع گفت و رای ندادند باز میگویم پیشنهاد آقای حاج شیخ اسدالله قریب به پیشنهاد بنده است ولی پیشنهاد بنده مزیتی دارد یعنی يك زیادتی دارد یعنی بعد از آنکه هیئت رئیسه دائمی معین شد باز نمیتوان گفت حتماً درباره وزراء رای بدهند و حال ما امروز با حال دوره پیش فرق دارد البته مجلس اگر نظریاتی داشته باشد باید نظریات دیگری را هم جلب نماید یعنی نظریات پادشاه را هم بدست بیاورد همینقدر که خودمان بشنیم و يك خیالی نکنیم کابینه درست نمیشود بنده خواهش دارم که این مطلب را مثل مطالب سابق تعجیل نکنیم شاید اگر تعجیل

کنیم در جای اقلیم و گرفتار شویم این پیشنهاد بنده با پیشنهاد حاج شیخ اسدالله قریب بهم هستند و مفادش این است که بعد از تعیین هیئت رئیسه دائمی هم تبادل آرائی نکنیم نه اینکه باز هم این تعجیلها را بکنند و بسختی بیافتند اینکه بنده عرض کردم بعنوان توضیح است دیگر موقوف به رای آقایان است.

رئیس - آقای حاج آقا توضیحی دارید بفرمائید ولی توضیحی که میدهید فقط راجع به تفاوت پیشنهاد باشد.

حاج آقا - بنده میدانم چطور اظهار کنم که مخالفت نشود و راجع به معین تفاوت عرض میکنم و امیدوارم که آقایانی که نظرشان همان نظری بوده که بنده داشته ام همین نظریه قانع شوند بنده پیشنهاد این است که تا تصمیمات مجلس نسبت به هیئت دولت معین نشده این مذاکره را تأخیر بیاوریم طبیعی است آقایانی که این پیشنهادها را کرده اند همه از نقطه نظر بحران است که نباید بحران در کابینه پیدا شود و باید وسیله رفع بحران را پیدا کرد و اینکه پیشنهاد کردند بعد از تعیین هیئت رئیسه دائمی در باره آقایان وزراء رای گرفته شود بنده عرض میکنم تا تصمیم مجلس در خصوص هیئت دولت معین نشده باشد باز در آنموقع ما را وادار میکنند که يك همچو مدتی را بگذرانیم در همین مطالبی که امروز مشغول گفتگو بوده و گذرانده ایم این است که بنده پیشنهاد کرده ام که همین فلسفه را در نظر گرفته و مجلس را نسبت به هیئت دولت نهایت مدت این مذاکره قرار دهیم زیرا که تصمیم مجلس در باب کابینه تعیین شده و بعد از تصمیم مجلس هیچ بحرانی نخواهد بود و البته آنوقت در مذاکره راجع به اعتبارنامههای آقایان وزراء مخالفتی نبوده و ضرر نخواهد داشت.

رئیس - پیشنهادی که آقایان سردار معظم و مبصر الملك داده اند - آقای سردار معظم يك هفته پیشنهاد کرده اند و آقای مبصر الملك غره ربيع الاول و هردو یکی است خوب است یکی را مسترد دارند - آقای مبصر الملك پس میگیرید؟

مبصر الملك - بلی بنده پس میگیرم

رئیس - آقای سردار معظم توضیحی دارید؟
سردار معظم - بنده اگر توضیحی داشته باشم مختصر است و این را وسیله نمی کنم که داخل در سیاست مملکت شویم و گمان میکنم يك هفته کافی است زیرا که تا کنون (۵۷) اعتبار نامه از مجلس گذشته و تأخیر یک هفته برای اخطار بطرفین است یعنی هم اخطار بوزراء است و هم اخطار بوکلاه که بوکلاه میگویند نظریات خود را در باب کابینه معین نکنید و بوزراء هم میگویند در اینصورت تکلیف قطعی برای خود معین نمائید و گمان می کنم برای این اخطار مدت یک هفته کافی باشد

رئیس - پیشنهاد آقای مدرس قرائت شود (پیشنهاد آقای مدرس به مضمون ذیل قرائت شد)
پیشنهاد میکنم که رسیدگی به اعتبارنامههای وزراء تأخیر بیافتد تا از اعتبارنامههای وکلای حاضره فراغت حاصل شود و هیئت رئیسه دائمی مجلس

معین شود بعد در این مسئله تبادل آراء شود (مدرس)

رئیس - رای میگیریم - به پیشنهاد آقای مدرس آقایانی که تصویب میکنند قیام نمایند (عده قلیلی قیام نموده و پیشنهاد مزبور رد شد)

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله توضیحی دارید؟
حاج شیخ اسدالله - بلی آقا راجع به مدت یک هفته وقت را کم میدانم و تصمیم مجلس هم در يك هفته در باب کابینه معلوم نمی شود تبادل افکار و مذاکرات را هم راجع به اعتبار نامه وزراء لازم نمی دانم که آقای مدرس پیشنهاد کرده اند که باشد بعد از گذشتن اعتبارنامه همه و کلاه و بعد از تعیین هیئت رئیسه دائمی آنوقت در باب اعتبارنامه وزراء تبادل آراء شود بنده این را لازم نمی دانم باید هیئت رئیسه دائمی بعد از آنکه سه ربع از اعتبارنامه ها گذشت انتخاب شوند و این بیانات از نقطه نظری است که سابق عرض کردم ثانیاً هم عرض میکنم و پیشنهاد خود را میکنم و برای اینکه باقی اعتبارنامهها از مجلس بگذرد لا اقل دو هفته طول خواهد کشید و در این بین نمایندگان نظریات خود را معین کرده و همینطور آقای رئیس الوزراء ما بر رئیس الوزرائی که باشد در باب کابینه يك نظریاتی اتخاذ کرده آنوقت ممکن است در باب اعتبارنامه آقایان وزراء رای گرفته شود

در اینموقع سه فقره پیشنهاد آقایان حاج شیخ اسدالله و حاج آقا و سردار معظم بمضمون ذیل قرائت شد.

بنده پیشنهاد مینمایم در باب اعتبارنامه آقایان وزراء رای گرفته نشود تا اعتبارنامه باقی از آقایان نمایندگان حاضره از مجلس رای گرفته شود (شیخ اسدالله)

بنده پیشنهاد میکنم که مذاکره در اعتبارنامه وزراء تأخیر افتد تا وقتی که تصمیم مجلس در باب کابینه معلوم شود.

(حاج آقا)

بنده پیشنهاد میکنم که رسیدگی به اعتبار نامه وزراء تا یک هفته یعنی در جلسه روز یکشنبه آتی رسیدگی شود.

رئیس - رای میگیریم بپیشنهاد آقای حاج شیخ اسدالله آقایانی که تصویب میکنند قیام نمایند (کسی قیام نمود رد شد)

رئیس - رای میگیریم بپیشنهاد آقای حاج آقا آقایانی که تصویب میکنند قیام نمایند (عده قلیلی قیام نمودند رد شد)

رئیس - رای میگیریم بپیشنهاد آقای سردار معظم آقایانی که تصویب میکنند قیام نمایند (عده کثیری قیام نمودند تصویب شد)

رئیس - حالا کاری نداریم جز شروع به انتخاب هیئت رئیسه دائمی - فقط (۵۸) نفری که اعتبار نامههاشان تصویب شده میتوانند رای بدهند و خاطر آقایان را متذکر میکنم باینکه انتخابات از روی ماده (۹۳) خواهد بود.

حاج شیخ اسدالله - آیا در باره آقایانی که اعتبارنامهشان تصویب نشده بجهت هیئت رئیسه دائمی میتوان رای داد.

رئیس - چه عرض کنم.

حاج شیخ اسدالله - قانون در این موضوع ساکت است.

رئیس - خودتان حل کنید.

حاج شیخ اسدالله - مجلس باید حل کند
رئیس - يك پیشنهادی شده است راجع باین که در باب یکی از نواب رئیس رای گرفته نشود تا تکلیف آقایان وزراء معلوم شود آن پیشنهاد قرائت میشود (پیشنهاد آقای سردار سعید بمضمون ذیل قرائت شد)

تقاضا میکنم که در باب یکی از نواب رئیس تا بعد از تصویب اعتبار نامه وزراء رای گرفته نشود (بار محمد انشار)

رئیس - آقای سردار سعید توضیحی دارید؟
سردار سعید - مقصود از این پیشنهاد آن است که شاید نظر بعضی از نمایندگان در انتخاب هیئت رئیسه بعضی از وزراء باشد که داخل مجلس شوند آنها را جزو هیئت رئیسه انتخاب کنند

حاج آقا - بنده نمی توانم فلسفه این ماده را بفهمم که انتخاب یک نفر از نواب رئیس بماند تا تکلیف وزراء معین شود یعنی چه اینکه میگویند بعضی از آقایان شاید نظر داشته باشند که بعضی از وزراء داخل مجلس شوند و بعضی از آنها جزو هیئت رئیسه معین کنند گمان میکنم این مطلب مجوز این نیست که امروز رای بگیریم برخلاف آن نظامنامه که بعد از داده که بعد از تعیین راجع از و کلاه هیئت رئیسه معین شود بنده عرض میکنم اگر فرضاً یکی از همین اشخاص انتخاب شده بود و در طهران بود در جای دیگر بود آیا میتوانستیم تعیین هیئت رئیسه را تأخیر بیاوریم تا وقتی که بنده می رسد که آنها هیئت رئیسه ما میشود بنده این را خارج از حد و ترتیب نظامنامه میدانم نظامنامه ما دستور داده که بعد از انتخاب سه ربع از اعضاء تصویب شده انتخاب هیئت رئیسه بشود حالا اینکه بعد خواهد آمد و بنظر بعضی لیاقت و قابلیت عضویت هیئت رئیسه را داشته باشد و حالاً ما صبر کنیم تا او بیاید خارج حدود نظامنامه است و يك مجوز منطقی و استحصانی باقی نماند

سردار معظم - بنده متأسفانه اظهارات آقای حاج آقا را نمی توانم تصدیق کنم و این دلیل نظامنامه بنده را قانع نمیکند بجهت اینکه در نظامنامه باید فرق گذاشت بین اجازه يك مطلبی یا مکلف کردن بهمان مطلب نظامنامه داخلی اجازه میدهد که مجلس میتواند بعد از تعیین سه ربع از و کلاه هیئت رئیسه دائمی خودش را انتخاب کند

ولی مجلس شورایی را مکلف نمیکند باینکه حتماً در اینموقع هیئت رئیسه را معین کند زیرا تا وقتی که سه ربع معین نشده بود حق نداشت که هیئت رئیسه را معین نماید و فقط این حق را بعد از تصویب ۳ ربع از اعضاء پیدا میکنند و حالاً ممکن است انتخاب يك عضو از هیئت رئیسه خودش را بتأخیر بیاناز دونقص بر اجرای نظامنامه داخلی وارد نیاید علی الخصوص ممکن است يك قانون و یا يك نظامنامه بعضی معایب داشته باشد که ابتداء در نظر نباشد و در ضمن عمل يك کمایبی را نشان میدهد که باید بتدریج رفع شود حالا از حيث عمل مجلس تصمیم گرفته و در مد نظر است که يك شخص معینی را بمضویت هیئت رئیسه خود معین کند و بنده نمیتوانم

حتماً بگویم انتخاب یک نفر نایب رئیس را ممکن نیست به تأخیر انداخت و هیچ اشکال نظامنامه هم پیدا نکند.

رئیس - رای می گیریم بپیشنهاد آقای سردار سعید آقایانی که تصویب میکنند قیام نمایند (عده کثیری قیام نموده و تصویب شد)

آقای ناصر الاسلام - تقاضا میکنم تعیین هیئت رئیسه بماند بپیمان تنفس مخالفی نیست؟ اظهار شد خیر.

در اینوقت اجازه تنفس داده شد ویس از بیست دقیقه مجدداً تشکیل گردید.

رئیس - اعتبار نامه آقای حاج آقا مانده بود بعد از تنفس.

سلیمان میرزا - کاغذ جدیدی رسیده بود و مطرح شد بهمین ملاحظه شعبه نتوانست کاملاً موفق شود که راپوت خود را برض تقدیم نماید امیدوارم در جلسه آتی برسد.

رئیس - حالا میرسیم بتعیین هیئت رئیسه ولی آقای شریعتمدار پیشنهاد کرده اند بماند بدو جلسه دیگر

شریعتمدار - چون غالب ماها تازه وارد شده ایم و مسبق هم نبودیم و کسی را نمی شناسیم باید تبادل افکار کنیم از این جهت تقاضا میکنم تعیین هیئت رئیسه عقب نیفتد.

رئیس - آقایانی که تصویب میکنند تعیین هیئت رئیسه دائمی بماند برای دو جلسه دیگر قیام نمایند.

(عده قلیلی قیام نمودند و پیشنهاد مزبور رد شد)

محمد هاشم میرزا - آقایانی که هنوز اعتبار نامههاشان از مجلس نگذشته آیا حق رای دارند یا خیر!

رئیس - بنده که حق رای ندارم ولی اگر عقیده را بخواهم ماده ششم و هفتم را که بپهلوی می بگذارند همچو مفهوم می شود که آقایانی که اعتبارنامه شان نگذشته حق رای ندارند حالا اگر باید در این خصوص مذاکره شود اجازه بگیرد تا این مطلب حل شود.

محمد هاشم میرزا - در ماده ششم نظامنامه داخلی که میخواهم آنرا برض آقایان برسانم اینطور نوشته: نمایندگان تا اینکه هنوز صحت و سقم انتخاباتشان محقق نشده حق نطق و دادن رای را ندارند ولی چه در شعبه و کمیسیون وجه در مجلس در مورد انتخاب خودشان نمیتوانند رای بدهند و طرح قانونی هم نمیتوانند پیشنهاد کنند در متمم این ماده می نویسد: در صورتیکه پذیرفتن نماینده بموجب برای مجلس بعهد تعویق افتاده باشد نماینده مزبور در هیچ امری حق دادن رای ندارد بنده متمم این ماده را اینطور میفهمم که چون اشخاص که اعتبارنامههای آنها در مجلس مخالفت میشود باید بشعبه برگردد در باره انتخاب خود نمی توانند رای بدهند قطعاً این استناد را در باره شخص خودشان میدانند که در باره خود از دادن رای منوع هستند و الا در باره دیگری آنها را دارای رای میدانم

دکتر اسمعیل خان - در اینجا شاهزاده اگر دقت بفرمائید در موضوع تشکیل هیئت رئیسه در ماده

هفتم تصریح میکند که انتخابات سه ربع از نمایندگان باید از مجلس بگذرد و الا نمیتوانند سمت نمایندگی شناخته شوند اگر حالا يك عده از نمایندگان که در مجلس هستند و اعتبار نامه آنها از مجلس نگذشت در موقع تشکیل هیئت رئیسه یا در کمیسیونها انتخاب شوند و شروع بکار کنند فرضاً آن نماینده که اعتبار نامه اش نگذشته است داخل یکی از کمیسیونها شده حقوق نمایندگی ملت بر او تعلق گرفت (چون یکی از حیثیات نمایندگی ملت این است که بتواند در کمیسیونها داخل شده و طرح های قانونی پیشنهاد نماید اگر فرضاً آن نماینده که اعتبار نامه اش نگذشته داخل در کمیسیون شد و مشغول کار شد و يك طرح قانونی پیشنهاد کرد و بعد نمایندگی او در مجلس رد شد آیا آن لوایح قانونی که پیشنهاد کرده است چه صورتی دارد در ماده ششم تصریح میکند که اگر چنانچه معارضی داشته باشد و اعتبارنامه او بعهده تمویق افتاده باشد حق رای ندارد بدیهی است اعتبارنامه که شعبه پارلمانی تا يك ماه بگذرانده معلوم است يك اشکالاتی بر او وارد بوده و تا يك درجه معارضی داشته باشد یا صورت مجلس نرسیده یا تمراضات دیگری بر او وارد بود که شعبه نتوانسته است راپورت آنرا تصفیہ کند و بمرض مجلس برساند پس همین مسئله میرساند که چون اعتبار نامه او بعضی نواقص داشته نتوانسته از مجلس بگذرد و بهمین فلسفه دلیل بر این که اعتبار نامه که از مجلس نگذشته آن نماینده نمیتواند داخل کمیسیون شده لوایح قانونی پیشنهاد نماید و حقوق نمایندگی بر او تعلق نمیگیرد زیرا اگر نمایندگان او رد شد تکلیف چه خواهد بود بنا بر این هیچ فلسفه ندارد که بگوئیم آن نماینده حق انتخاب هیئت رئیسه یا دخول در انتخاب کمیسیونهای مجلس را دارد

سر دارم معظم - اجازه دارم مقیده خود را عرض کنم اظهارات آقای دکتر اسمعیل خان را باید تجزیه کرد اولاً یکی راجع به پیشنهاد کردن طرح های قانونی و دیگری راجع به انتخاب هیئت رئیسه اولاً آن کسانی که اعتبار نامه اشان نگذشته در انتخاب هیئت رئیسه شرکت بکنند یا نکنند بنظر بنده چندان اهمیتی ندارد آنچه راجع به پیشنهاد کردن طرح های قانونی است ترتیب آن قسمت را نظامنامه داخلی معین و پیش بینی کرده است اما امروزه در اینجا مذاکره انتخاب کمیسیون و پیشنهاد لایحه قانونی نیست بلکه مقصود انتخاب هیئت رئیسه است و باید مطلب تجزیه شود یکی مسئله رای دادن یکی درباره آنها رای دادن اما درباره نمایندگان که اعتبار نامه آنها تصویب نشده است قطعاً مقیده بنده هم این است که درباره آنها نمیتوان رای داد شک نیست و دلیلش هم باخودش است زیرا اگر درباره او رای داده شود و بعداً اعتبار نامه او تصویب نشود از ابهت و اهمیت مجلس کاهیده میشود که يك کسی را قبل از دقت و غور کامل به هیئت رئیسه انتخاب کردند ولی اینکه يك نماینده که اعتبار نامه اش تصدیق شده است نمیتواند رای بدهد اینجا بنده شریک نیستم زیرا اساس مطلب صحیح است و قوانین و نظامنامه در این قضیه حاکم و موجود است و در اینجا تقریباً مطلب مصرح است که نمایندگان که اعتبار نامه شان تصویب نشده است درجه موقع حق دارند

در عملیات مجلس شرکت کنند و حق رای دارند و درجه موقع حق ندارند اگر باینکه بانظر بنده مخالف باشند ماده هفتم را دلیل بیاورند و بگویند وقتی صحت اعتبار نامه سه ربع از و کلا تصدیق شد می توان با انتخاب هیئت رئیسه شروع نمود بنده از این ماده همچو میفهمم که زمانی را که مجلس میتواند داخل این عمل یعنی تعیین هیئت رئیسه دائمی خودش بشود معین میکند و بنظر بنده دو جهت دارد که ۳ ربع تعیین کرده است جهت اولش اینست که رسمیت مجلس را پس از گذشتن سه ربع از اعتبارنامه های نمایندگان تعیین میکند و نظامنامه داخلی تعیین هیئت رئیسه رایس از گذشتن ۳ ربع از اعضاء معین مینماید باین نظرات که برای توسعه دامنه آنکسانی که ممکن است برای هیئت رئیسه دائمی انتخاب شوند بوده زیرا اگر نصف را معین میکرد ممکن بود بگویم دامنه تنگ است و يك عده از حق انتخاب معروم مینمانند و بملاحظه اینکه يك عده از انتخاب هیئت رئیسه معروم مینمانند و ممکن است آن اشخاص برای عضوب هیئت رئیسه دائمی لیاقت داشته باشند ولی بملاحظه اینکه هنوز اعتبار نامه اشان نگذشته است ممکن نیست انتخاب شوند باین جهت عده آنها را سه ربع معین کرده ام بنده اینکه میگویند نمایندگان که اعتبار نامه اشان نگذشته حق رای ندارند هیچ نمیفهمم علی الخصوص نکته در این جا هست و آن این است که اگر رای نمایندگان را که اعتبار نامه اشان نگذشته برای انتخاب هیئت رئیسه صحیح نداریم رایی هم که در باره اعتبار نامه ای که موکول برای مجلس شده است داده اند نباید صحیح بدانیم.

حاج شیخ اسدالله - صریحاً گفتم بنده تصور میکنم اگر يك قدری ما تأمل کنیم در این ماده هفتم خوب مطلب بر ما مکشوف میشود بملاوه فلسفه اینمطلب که هیئت رئیسه موقتی را تا گذشتن اعتبارنامه های ۳ ربع از نمایندگان مجلس معین کرده گمان میکنم فلسفه اش برای همین نظر است و آن این است که آراء نمایندگان تا زمانیکه اعتبارنامه آنها در مجلس نگذشته و تصویب نشده اثر رای ایشان دائمی نخواهد بود و موقتی است و آن آقایانی که اعتبار نامه اشان از محل گذشت اثر رای شان دائمی است باین معنی که بعد از اینکه مجلس سه ربع از اعتبار نامه ها را تصویب نمود آنوقت این سه ربع میتوانند داخل عملیات شوند و هیئت رئیسه دائمی تشکیل بدهند و اثر رای آنها دوام آن هیئت رئیسه خواهد بود برای چه تا ۳ ربع از اعتبار نامه اشان نگذشته نمیتوانند داخل عملیات شوند ؟ برای این است که هنوز آراء ایشان دوامی ندارد بلی این فرمایش را که سردار معظم فرمودند راجع به نمایندگان این يك استثنائی است که بقانون برخورد کرده اگر چه آنها مقیده من نباید باشد ولیکن حالا که قانون اینطور تجویز کرده است در آنجا مینویسد بعد از آنکه اعتبار نامه ۳ ربع از مجلس گذشت تعیین هیئت رئیسه بشود چرا قبل از آن نمیشود زیرا آنها رای ندارند؟ چرا اینها رای دارند و آنها ندارند زیرا که رای مال آنهاست که اعتبار نامه اشان در مجلس گذشته و چرا اثر این رای دائمی خواهد بود و آنها که اعتبار نامه اشان نگذشته اثر رای شان موقتی است ؟ زیرا تا زمانیکه اعتبار نامه اشان

از مجلس نگذشته نمایندگی آنها موقتی است و باین جهت اثر رای آنها هم موقتی است این است که این قانون خوب تصریح کرده است که سه ربع از اعتبار نامه و کلا که از مجلس گذشت میتواند در تعیین هیئت رئیسه دائمی داخل شود و گمان نمیکنم اینمطلب اشکالاتی داشته باشد.

رئیس - گویا مذاکرات کافی باشد رای می گیریم در باب کافی بودن مذاکرات آقایانی که مذاکرات را کافی میدانند قیام نمایند (عده کثیری قیام نمودند و تصویب شد) آقایانی که مخالف بودند پیشنهادی نکردند اگر پیشنهادی دارند بدهند

محمد هاشم میرزا - بنده پیشنهادی دارم **رئیس** - مرقوم فرمائید بدهید تا رای بگیریم سه فقره پیشنهاد آقایان مدرس محمد هاشم میرزا و منتصر السلطان بمضمون ذیل قرائت شد :

انتخاب هیئت رئیسه بعد از رسیدگی بتمام اعتبارنامه ها باشد تا موقعی از برای شبهات بماند (مدرس)

بنده پیشنهاد میکنم که این ماده چون محل اختلاف شده است قید شود .

(محمد هاشم میرزا)

بموجب ماده ششم این بنده پیشنهاد می نمایم که عموم نمایندگان که در مجلس حضور دارند در باب هیئت رئیسه رای بدهند .

(منتصر السلطان)

بدو در پیشنهاد آقایان منتصر السلطان و محمد

هاشم میرزا اخذ رای شده با کثرت رد شد

آقای مدرس - در نظامنامه داخلی نوشته است که مجلس میتواند بعد از گذشتن اعتبارنامه ها

هیئت رئیسه دائمی خود را انتخاب نماید و هیچ الزامی ندارد بآنکه حتماً هیئت رئیسه دائمی خود را معین کند و باین جهت بنده پیشنهاد کردم دو جلسه تأمل کند تا بقیه اعتبار نامه ها از مجلس بگذرد و بدون اینکه این قبیل شبهات باقی باشد شروع با انتخاب هیئت رئیسه دائمی بنمایند .

رئیس - رای میگیریم پیشنهاد آقای مدرس آقایانیکه تصویب میکنند قیام نمایند (عده قلیلی قیام نمودند و پیشنهاد رد شد) پس معلوم شد فقط آقایانی که اعتبار نامه اشان گذشته میتوانند رای دهند و چون رای داده شد که انتخاب یکی از نواب رئیس بماند برای بعد امروز فقط برای يك نایب رئیس رای میگیریم .

(در اینموقع ورقه رای منتشر و آقایان مؤید الاسلام . حاج عزالمالک و سلیمان میرزا بحکم قرعه تعیین و باتفاق آقای نجفقلی میرزا شروع به استخراج آراء نموده و بطوریکه ذیلاً مندرج است نتیجه حاصل گردید)

عده آراء (۵۳) مهره تفتیشیه (۵۳)

آقای مؤتمن الملک (۴۷) رای - آقای مشیر-

الدوله (۲) رای - حاج شیخ اسدالله (۱) رای اوراق سفید سه ورقه پس از آن شروع با انتخاب یک نفر نایب رئیس شده - آقایان حاج شیخ محمد حسن گروسی مؤید الاسلام آقا شیخ محمد نجفی بحکم قرعه تعیین و باتفاق آقای نجفقلی میرزا شروع با استخراج آراء نموده نتیجه اینطور حاصل شد .

عده آراء (۵۳) مهره تفتیشیه (۵۲) و نظر بکسر یکی از مهره های تفتیشیه یکی از پاکات آراء

را برداشته و نتیجه استخراج آراء اینطور حاصل شد. حاج سید نصرالله (۴۵) رأی - آقای طباطبائی يك رأی - ذكاء الملك يك رأی - حاج شیخ اسدالله يك رأی - ورقه سفید ۴

رئیس - آقای حاج سید نصرالله با کثرت (۴۵) رأی از (۵۲) رأی معین شدند - حالا شروع میکنیم با انتخاب (۴) نفر منشی ولی قبلاً باید عرض کنم از طرف جمعی از آقایان مرقومه رسیده است که مدلول آنرا عرض میکنم و آن این است که جمعی در نظر گرفته بودند که آقای میرزا قاسمخان را انتخاب کنند ولی بموجب مرقومه که از ایشان رسیده خواهش کرده اند که ایشان را ننویسید.

در اینموقع ورقه رأی منتشر و آقایان ناصرالاسلام حاج امیر نظام و حاج اعتبار السلطنه بحکم قرعه تعیین و باتفاق آقای نجفقلی میرزا شروع باستخراج آراء نموده و نتیجه اینطور حاصل شد. عده آراء (۵۲) مهره تفتیشیه (۵۲) آقای سلیمان میرزا (۴۴) رأی حاج عز الممالک (۴۴) رأی - مبصر الملك (۴۳) رأی - آصف الممالک (۴۳) رأی - جاج میرزا حسین خان (۳) رأی - عدل الملك (۲) رأی - مبین السلطنه يك رأی - ورقه سفید (۲)

پس از آن برای انتخاب سه نفر مباشرین ورقه رأی منتشر و رأی گرفته شد و نتیجه آراء بطوری که ذیلا مندرج است حاصل گردید. عده آراء (۴۹) مهره تفتیشیه (۴۹)

آقای ارباب کیخسرو (۴۷) رأی آقای دکتر حسینقلی خان (۴۳) رأی - آقای وقار السلطنه (۴۳) رأی آقای دکتر اسمعیل خان يك رأی آقای میرزا قاسم خان يك رأی آقای شیخ محمد جواد يك رأی ورقه سفید (۲)

رئیس - گمان میکنم چون راپورت شعب بقدر کفایت حاضر نباشد جلسه آتیه را بروز چهارشنبه موکول نمایم بهتر است (عده گفتند صحیح است) مجلس یکساعت از شب گذشته ختم شد.

جلسه ۵

صورت مشروح روز چهارشنبه

بیست و ششم شهر صفر ۱۳۲۳

مجلس دو ساعت بغروب در تحت ریاست آقای مؤتمن الملك تشکیل و صورت مجلس روز ۲۳ قرائت شد.

رئیس - در صورت مجلس ملاحظاتی هست؟ **محمد هاشم میرزا** - در صورت مجلس نوشته است که بنده مطلقاً گفته ام حق رأی ندارم و حال آنکه همینطور که در نظامنامه داخلی نوشته است بنده عرض کردم در باره خودشان حق رأی ندارم و این را مخالفت صریح میدانم.

رئیس - همینطور است که فرمودید اصلاح میشود - دیگر مخالفتی نیست - اظهاری نشد صورت مجلس تصویب شد.

آقای آقا شیخ محمد حسن راجع بصورت مجلس اظهاری دارید؟

شیخ محمد حسن گروسی - نسبت بیک فقره اش عرضی دارم اگر اجازه میفرمائید.

رئیس - دیگر ممکن نیست چون قبلاً بنده پرسیدم اگر مخالفتی داشتید خوب بود همان وقت اظهار میکردید بعد از تصویب دیگر نمیشود خاطر آقایان مسبوق است که موافق اصل دهم قانون اساسی

و موافق ماده دهم نظامنامه داخلی بعد از افتتاح مجلس باید خطابه حضور اعلیحضرت همایونی عرض شود و خطابه نوشته شده قرائت میشود هر گاه آقایان صلاح دانند هیئتی از طرف مجلس شرفیاب و خطابه را تقدیم نمایند خطابه مزبور بمضمون ذیل قرائت شد **بیشگاه مقدس اعلیحضرت قوشو کت اقدس همایونی** خلدالله ملکه و سلطانه در اینموقع که بتأییدات الهی و توجعات ذات مقدس همایونی سومین دوره تقنینیه مجلس شورایی ملی شروع میشود بر هایت اصل دهم قانون اساسی اعلام دایر شدن مجلس را در پیشگاه همایونی مقتضی دانسته تقدیم تشکرات صمیمانه هیئت نمایندگان را نسبت بفرمایشات ملوکانه که بتشریف فرمائی مجلس شورای ملی در ۱۶ محرم خطاب فرموده بودند اولین وظیفه حق شناسی و رویه سیاستگذاری دانسته مجلس شورای ملی ازوماً بعرض این خطابه مبادرت میورزد

افتتاح مجلس شورای ملی متعاقب جشن مسعود تاجگذاری که یکی از امیاد ملی فی الحقیقه دارای مزایا و مبشر هر نوع پیروزی و باهت امیدواری بمبعوثان ملت است توجعات مخصوصه ذات اقدس شاهانه را بترقی و تعالی دولت و سعادت مملکت مشهود میسازد منظورات عالیله دولت اعلیحضرت را نسبت بحفظ مناسبات خارجی و سیاست داخلی و کلیه موضوعات تیرا که در صلاح امور مملکت از طرف قرین الشرف بهیئت مبعوثان ملت اشارت رفته از عین کمال مصلحت بینی و مال اندیشی تلقی کرده و راجع به مسلک بیطرفی که باقتضای پیش آمد ناگوار امروزه اروپا دولت اعلیحضرت شاهنشاهی اتخاذ و در اجرای آن فرمان همایونی شرف صدور یافته هیئت نمایندگان با کمال موافقت پیروی نموده منتظر و امیدوارند که در فراهم آوردن موجبات آن کارکنان دولت کاملاً موفق شوند.

در مسائل داخلی بر طبق منظور نظر عنایت اثر ملوکانه در وضع قوانینیکه موجب تکمیل نواقص و اصلاح کلیه دوائر دولت است خصوصاً تعدیل بودجه که مستلزم تشخیص هایدات حقیقی دولت و تدارک محلی برای جبران کسور است نظر نمایندگان کاملاً موافقت دارد بسط و تکمیل وسایل تامینیه را از قبیل قوای نظامی و ژاندار مری و نظمییه را اهم موجبات موفقیت دولت باجرای مقاصد منظور می دانند آنچه را که مجلس شورای ملی از پیشگاه همایونی استمداد نمایند صدور اوامر اکید را در تسریع ارسال لویجی است که در موضوعات معینه از طرف دولت باید بمجلس شورایی پیشنهاد شود و توجعات مخصوصه ذات مقدس ملوکانه را در اجرای قوانین موضوعه و حسن جریان امور دولت که متضمن انتظام مملکت و آسایش ملت است تقاضا دارد هموم نمایندگان از صمیم قلب ازدیاد شوکت و دوام دولت اعلیحضرت شاهنشاهی را از درگاه حضرت احدیت جله شانہ میثلت مینمایند.

رئیس - در این باب آقایان موافق هستند؟ (جمعی گفتند بسیار صحیح است) خاطر آقایان مسبوق است که چند فقره اعتبار نامه آقایان و کلا مانده بود برای امروز یکی راجع بنمایند دماوند و فیرز کوه یکی متعلق بکردستان و کلاه ولی اعتبار نامه های عراق را نمایانم چه شده که از شنبه سیم رسیده در صورتیکه گویا از شنبه گذشته ولی هنوز

راپورتی نداده اند آقای سردار سعید در این باب توضیحی دارید؟

سردار سعید - مشغول تحقیقات بودم چون بنده مخبر هستم باید دفاع کنم خواستم دو سه روزه تحقیقات خود را کامل کرده بمجلس تقدیم کنم

رئیس - خوب است حاضر کنید برای جلسه دیگر اعتبارنامه کردستان چطور

سردار سعید - تلگرافی رسیده بود که فرستادیم اداره مباشرت که بوزارت داخله بفرستند و بعضی توضیحات خواسته شود و پس از اینکه آن توضیحات رسید بعرض مجلس خواهد رسید

رئیس - راجع بمرافق که توضیحاتی لازم نبوده تأکید بکنید برای جلسه بعد راپورتش را بدهند **ناصر الاسلام** - راجع باعتبار نامه نمایندگان عراق اشکالی نیست قرار شد که با آقایان اعضاء شعبه مذاکره نموده و بعد از تنفس راپورت داده شود

رئیس - هر چه زودتر بهتر یکی از اعتبارنامه هائی که امروز خوانده شود اعتبارنامه آقا شیخ حسن نماینده دماوند است ولی ایشان يك کافندی بینده نوشته اند واز وکالت استعفا داده اند این است قرائت می شود.

(استعفا نامه مزبور بمضمون ذیل قرائت شد)

مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی این بنده نظر بملاحظات چندینی که در ذکر آنها فایده نمی بینم از شغل نمایندگی استعفا مینمایم و تمنا دارم استعفا نامه بنده را در مجلس قرائت فرمایند این عبدالرسول قدس سره محمد حسن)

رئیس - آقای سردار سعید در این باب اظهاری داشتید؟

سردار سعید - در آنخصوص که آقای ناصر الاسلام فرمودند ...

رئیس - خوب آن مسئله تمام شد راجع به اعتبارنامه آقای سردار معظم راپورت داده شده آقای مخبر اگر توضیحاتی دارند بدهند

دکتر اسمعیل خان - چند تا تلگراف از وزارت جنگ خواسته بودیم امروز بنسایب و بیاورند نیاورند شاید آن تلگرافات را بیاورند بعد از تنفس بعرض مجلس برسد.

رئیس - از شعباتی که کارشان تمام نیست خواهشمندم زودتر تمام کنید تقریباً ده یا نوزده نفر از آقایان و کلاه همینطور معطل هستند کار یکطرفی بشود بهتر است راپورتی راجع با آقای حاج آقا مانده بود امروز قرائت میشود.

(راپورت مزبور بمضمون ذیل قرائت شد)

آخرین جلسه شعبه بتاريخ ۲۳ صفر در تحت ریاست آقای سردار ممتد منتهی شده چون در چندین جلسه باعتبار نامه آقای حاج آقای شیرازی رسیدگی شده اعتبار نامه و صورت مجلس مطابق با قانون انتخابات است ولی چندین شکایات راجع به تطبیع از مدیرالداکترین و محتشم الداکترین و مشیرالواعظین و حیدر خان فراشبازی مجلس و عده دیگری رسیده شهبه مدیرالداکترین و محتشم الداکترین و مشیرالواعظین و حیدر خان فراشبازی مجلس را برای تحقیق حاضر نموده و اظهاراتی نمودند که در دوسیه هر يك ضبط است در جلسه اخیر يك ورقه دفایه بتوسط آقای